

các ghi chú về giấy

notes on paper

4.10 - 27.10.2022

Là một chất liệu quen thuộc trong đời sống cũng như trong nghệ thuật, giấy vẫn luôn truyền cảm hứng cho các nghệ sĩ bởi tính phổ quát, sự linh hoạt và sức nặng lịch sử-xã hội mà nó ôm mang — giấy đi đôi với sự lan tỏa và lưu trữ kiến thức. Là nơi ý tưởng trú ngụ, giấy cũng là một phương tiện biến chuyển cùng với ý tưởng nhờ vào sự đa dạng trong kích thước, kết cấu, độ dày tạo điều kiện để nghệ sĩ xử lý bề mặt và cấu trúc. Với các tác phẩm của François Andes, Hà Mạnh Thắng, Nguyễn Huy An, Trọng Gia Nguyễn, Nguyễn Mạnh Hùng và Nguyễn Trần Nam, *Các ghi chú về Giấy* cho thấy bản chất muôn hình vạn trạng của một chất liệu không hề khoa trương, đồng thời tìm hiểu các cử chỉ thường gắn liền với nó như tạo hình, vẽ, viết và tẩy xoá.

Tái hiện lại khung cảnh nông thôn Bắc Bộ đang dần biến mất, chuỗi tác phẩm *Phương Bắc xa khuất* (2013 - đang tiếp diễn) của Hà Mạnh Thắng vừa là một nỗ lực lưu trữ vừa là phản tư triết học về sự hữu hạn của cuộc đời. Trong tranh, Hà Mạnh Thắng lồng ghép ký ức cá nhân của mình về các kiến trúc đền chùa, cùng với bản vẽ thiết kế gốc của chúng. Lúc này, giấy với khả năng chịu lực bền bỉ, giờ đây mang trên mình sức nặng lịch sử của những ngôi đền đã biến mất. Cũng tả về miền quê Bắc Bộ, Nguyễn Huy An cô đọng đời sống vùng nông thôn qua hình ảnh chiếc ao và những ngôi thủy đình — nơi hầu hết tất cả sinh hoạt trong làng diễn ra. Khi mực dần thấm vào từng thớ giấy Dó, thứ thoạt nhìn qua như một khối tròn tĩnh lặng, vô hướng giờ đang dần hiển lộ như một biểu tượng chông chéo của tầng tầng lớp lớp những câu chuyện: di sản và văn hoá của lối sinh hoạt cộng đồng, cùng những suy ngẫm cá nhân của anh về hiện sinh.

Thường thấy trong thực hành của Nguyễn Mạnh Hùng chính là tính lặp — xảy ra khi nghệ sĩ liên tục đặt các chủ thể thời phong kiến bên cạnh những hình ảnh đương đại. Đây là một cách thức được Hùng sử dụng để làm nổi bật bản chất mâu thuẫn khôn cùng của vạn vật, mà đối với anh là điều hiển nhiên. Chiếc xe cứu hỏa — một phương tiện khẩn cấp, giờ đây lớp của nó được thay thế bằng những con rùa bò về các phía khác nhau — chính là một mô tả hài hước về sự phối hợp không-hề-ăn-ý giữa cá nhân trong một tập thể. Thay vì ngồi kiệu, nhà vua lại vi hành bằng một phương tiện trông như một nửa chiếc xe hơi không có khả năng tự động lái bánh, khơi gợi về cách ứng dụng độc đáo của người Việt đối với những phát minh phương Tây. Là những mảnh ghép từ sử thi hình ảnh *Giao điểm thảm họa* (2020) — một sự kết hợp giữa các nhân vật thần thoại dị thường cùng với hệ sinh thái đầy mê hoặc, các bức tranh và phác họa của François Andes phân tách những mạch nhánh cảm hứng nghệ thuật của ông: thần thoại Hy Lạp, văn hóa Yoruba, truyện dân gian Việt Nam, và di sản văn hóa Pháp. Tuy cùng sử dụng hình ảnh con rùa, tranh của François Andes lại thể hiện sự trân trọng của ông dành cho một hình tượng gắn bó mật thiết với niềm tin dân gian và chủ nghĩa dân tộc ở Việt Nam.

Tác phẩm hình ảnh động theo phong cách stop-motion *Khúc xạ bất thường* của Nguyễn Trần Nam (2022) dẫn lối ta đi qua mê lộ hư cấu dưới đất với mười ba đường hầm. Không phải một thế giới màu nhiệm như trong *Alice ở Xứ sở Thần tiên*, hay khung cảnh địa ngục ghê rợn như trong *Hỏa Ngục* của Dante, đời sống trong từng đường hầm diễn ra chẳng khác nhiều so với thực tế hiện tại của chúng ta. Với mười đầu sách từ *Thư viện (Tuyển tập Văn học cho Người mới bắt đầu)* (2007 - đang tiếp diễn), Trọng Gia Nguyễn chất vấn khái niệm thư viện như một kho lưu trữ kiến thức, cụ thể là trong cách sách tích trữ và truyền bá thông tin và ý tưởng. Mang dáng vẻ của chiếc thẻ thư viện, những *cuốn sách* gạo lờ đi mọi thứ bậc của các chữ được chép lại — khi mà mạo từ như 'the' và 'a', hay giới từ như 'on' và 'with' có cùng sức nặng như những từ ngữ miêu tả, ôm mang nhiều trọng trách hơn, cũng là lúc lời văn của các tác giả bị đảo lộn.

Tiếp nối dự án cùng tên từ năm 2016 khám phá giai thoại về Quan Âm trong ngữ cảnh hiện đại, *Thiên thủ Thiên nhân* lần này chất lọc suy tư vừa hài hước, vừa đầy tính thơ của Huy An về sự thương mại hóa những biểu tượng thiêng liêng. Những hóa đơn nhà nhĩ, nhăn nheo trở thành bằng chứng duy nhất cho giá trị của cánh tay Quan Âm — biểu trưng cho phước lành và uy linh của vị Bồ Tát này. Đồng thời, tờ giấy hoá đơn đóng vai trò như một không gian tạm để ta suy ngẫm về niềm tin cộng đồng.

FRANÇOIS ANDES (sn. 1969)

Sử dụng nhiều phương tiện khác nhau từ hội họa, điêu khắc tới trình diễn, thực hành nghệ thuật của François Andes đan cài những niềm tin tín ngưỡng cùng thần thoại của cả văn hóa Âu và Á, từ đó tạo nên thế giới kỳ ảo — nơi cư ngụ của những nhân vật dị thường, những quần thể động vật và thực vật kỳ bí, quyến rũ. Thứ thoát nhìn từ xa như hình ảnh về một chốn cổ tích dần hiển lộ bạo lực, căng thẳng khi ta coi xét gần hơn — khi đó các tác phẩm này đóng vai trò như một phương thức để người nghệ sĩ chất vấn mối quan hệ giữa con người và thiên nhiên, giữa con người và chính lịch sử mà họ tạo dựng nên.

HÀ MẠNH THẮNG (sn. 1980)

Phạm vi thực hành nghệ thuật rộng rãi của nghệ sĩ Hà Mạnh Thắng bắt đầu từ nghiên cứu về lịch sử văn hoá và xã hội Việt Nam, tới những quan sát trầm ngâm về sự tồn tại, hành trình qua sự biểu tượng và tâm linh, rồi trở về sự tận cùng của cái rỗng không: nơi khởi điểm của thiên nhiên và vật thể. Dù Hà Mạnh Thắng tiếp cận hội họa với sự chuẩn xác và phương pháp chặt chẽ — người nghệ sĩ tỉ mỉ lên kế hoạch hình thành tác phẩm trước khi sơn chạm lên toan — những nét vẽ của anh vẫn đủ không gian để gọi lên những trải nghiệm giác quan ngoài thị giác. Những bức họa, được vẽ với nét impasto nặng nề, gần như biến đổi chất liệu sơn thành vật liệu hữu cơ như bùn, đất, gỗ, đá.

NGUYỄN HUY AN (sn. 1982)

Được biết đến nhiều qua các tác phẩm trình diễn đầy tính chiêm nghiệm với cung cách chuẩn xác, Huy An đo đạc, nắm bắt và tổng hợp những thứ vô hình, vô dạng và thuộc về ý niệm chỉ bằng những chất liệu khiêm nhường như những cọng tóc, sợi vải, than, mực, bụi... Nhuộm màu bóng tối và nổi buồn một cách rõ rệt, Huy An cài cắm thêm lên chúng các trường nghĩa riêng tư như tóc của mẹ anh, sợi vải của những thợ thủ công từ quê nhà để mô tả một sự ngóng vọng về một thời đang dần mờ đi dưới ảnh hưởng của hiện đại.

TRỌNG GIA NGUYỄN (sn. 1971)

Những sáng tác đa dạng của Trọng Gia Nguyễn soi xét kết cấu quyền lực trong muôn hình vạn trạng của chúng. Thường cài cắm những đoạn hài, đồng thời triển khai những phản tư tinh tường, tác phẩm của anh cường điệu hoá trạng thái nghi ngờ khi chúng làm hiển lộ và phá vỡ hạ tầng những không gian tin cậy nhất của ta - gia đình, văn hóa, chính trị, và kinh tế.

NGUYỄN MẠNH HÙNG (sn. 1976)

Qua các tác phẩm hóm hỉnh và đầy châm biếm, Nguyễn Mạnh Hùng dựng nên một vũ trụ siêu thực — một chốn ẩn náu hứa hẹn của những kẻ thoát ly như cái nhìn thách thức của một Việt Nam thế kỷ 21 trên hành trình đô thị hoá. Những chung cư kiểu Liên Xô cũ, xe quân đội, lính, vật nuôi và những chiếc túi nylon xuất hiện xuyên suốt trong thực hành đa chất liệu khoáng đạt của anh: phác họa, hội họa, nhiếp ảnh, điêu khắc và sắp đặt. Tham chiếu lịch sử cá nhân của chính anh, những hình ảnh này thường xuất hiện trên một phổ phi lý và trong những trạng huống rất Hopper.

NGUYỄN TRẦN NAM (sn. 1979)

Nguyễn Trần Nam là một nghệ sĩ thị giác và là thành viên của Nhà Sàn Studio & Nhà Sàn Collective, hiện đang sống và làm việc tại Hà Nội. Kể từ khi tốt nghiệp Đại học Mỹ thuật Việt Nam năm 2003, Nam đã xây dựng một chuỗi tác phẩm đa dạng, được thực hiện dưới nhiều loại hình và chất liệu khác nhau. Khi tối tăm và nặng nề, khi khô hài và giễu nhại, nghệ thuật của Nam phản ánh các vấn đề xã hội, chính trị và lịch sử của Việt Nam trong quá khứ cũng như ở thực tại; đồng thời làm nổi bật lên câu chuyện cá nhân cũng như mối quan hệ con người của các nhân vật thuộc các tầng lớp khác nhau trong xã hội.

